

Huszonöt év szerelem

– *Marica!*

– *Mitar!*

(Laza Lazarević)

Dima és én tipikus belgrádi pár vagyunk, akik egész életükben együtt vannak. Még a középiskolában kezdtünk el szórakozni. Kezdetől fogva szimpatikus volt, ártatlan arcú, mindig tele őszinte mosollyal és kedves szavakkal, amilyeneket mindenki hallani szeretne. Talán ezért szólították majdnem mindannyian, beleértve engem is, a becenevén. Éppen a nyíltsága és az empátiája miatt, ami a velünk egykorúaktól távol állt, mindig tudott szórakoztatni, és őt választottam.

Egy év alatt olyan közel kerültünk egymáshoz, hogy elmentünk együtt nyaralni Bolba, Brač szigetére, és ott egymáséi lettünk. Amikor bevonult, Zomborban látogattam a kiképzésen, amikor csak tehettem, néhányszor pedig a Zágráb melletti Plesóban, amikor oda vezényelték. Nagyon hiányzott, ezért aztán a tanulásra összpontosítottam: nagy igyekezettel tanultam a hispanisztikát a Nyelvtudományi Karon.

Amikor Dima leszerelt, a Bölcsészettudományi Karon beiratkozott szociológiára. Míg én rendszeresen tanultam és vizsgáztam, addig ő esténként elmaradozott a társasággal, reggelente pedig az Egyetemisták Szövetkezetén keresztül kolportörként és újságíróként dolgozott. Gyakran kosarazott a haverjaival. Még csak a harmadik évnél tartott, amikor én diplomás hispanológusként dolgozni kezdtem a *Kolaracon*. Ez a nyolcvanas évek felhőtlen kezdete volt, amikor élveztük az új hullámot, az újromantika korszakát, García Márquezt, García Lorcát, Kišt, és eljártunk az Egyetemista Kultúrközpontba, mindig kézen fogva.

Amint megkaptam az első fizetésem, összeköltöztünk. Kapcsolatunk kezdeti romantikáját olyan érzelmek váltották fel, amelyek talán kevesebb szenvedélyt hordoztak magukban, de nyugodtabbaknak és tartósabbaknak tűntek. Élveztem, hogy a bérelt garzonlakásban együtt néztük a Marina kolléganőmtől kölcsönzött videokazettákat. Marinával együtt dolgoztunk

a *Kolaracon*, az új spanyol filmművészet rajongója volt. Pilar Miró és Pedro Almodóvar filmjei bátran szóltak azokról a nőkről, akiknek a macsók által vezérelt társadalomban is van erejük, hogy a kezükbe vegyék a dolgokat.

1990-ben Dimával Brač helyett Lloret de Marba mentünk. Már veszélyes volt Horvátországba utazni.

1991-ben kitört a háború. A fizetésem már nem volt elegendő, hogy a garzont béreljük, így elköltöztünk a szüleimhez a Senjakra. Átengedték nekünk a családi ház alsó szintjét. Megtartottak maguknak egy külön bejáratot és az emeletet, a nagyfi pedig nem hagyta el a tetőteret, mert demens volt.

Ahogy a televízióban egyre több lett a halott, az utcán pedig a devalvált pénz, helyzetünk egyre abszurdabb lett. A kerítésünk körül veszélyes alakok mozogtak, akik a házunkért és a jókora telkünkért óriási pénzszegeket ajánlottak, mi pedig alig tudtunk kijönni apám, anyám és a nagymamám nyugdíjából meg az én fizetésemből. Dima nem tudott munkát találni. A szüleim és az iránta való szereteten kívül szép pillanatokat csupán a nyolcvanas évekbeli spanyol filmek nyújtottak, és a klasszikusok, amelyeket 1990-ben vettem videokazettán a nyaraláson Lloret de Marban.

Egészen véletlenül estem teherbe. Dima és én is szerettünk volna gyereket, de nem nyomorban felnevelni. Most, amikor a terhességem már nyilvánvaló volt, és amikor megbeszéltük, hogy megszüloem a gyereket, Senjak már nem tűnt többé a világ legszebb helyének. Egyre kevesebbet jelentettek számomra a tündéri gyermekkori emlékei a családi házban, az utcák nyugalma és a környező fasorok, és a régi uraságokból csupán anyám pontatlan cs és ty ejtése maradt már. Egyre inkább a városrész első állandó lakosságára hasonlítottam önmagamnak, amely az asztagolásról kapta nevét, mert itt őrizték a városi szénát, így hát a barom képezte a település őslakosságát. Házunk esetleges vevői sokkal vérszomjasabb állatoknak tunk. Jogom volt birkának lenni, de nem fölázdozni a születendő gyermekemet! Nem jöhetett számításba, hogy egy olyan országban éljen, ahol bármely utcasarkon életét veszthette. Dima egyetértett velem abban, hogy a szerbiai léttel együtt az ember olyan szerződést ír alá, amellyel elfogadja a különféle kellemetlenségeket. A szüleim támogattak, mint mindig. Nagymamát senki sem kérdezte. De ha kérdezte volna, biztosan azt válaszolta volna, a saját világában, hogy 1945-ben pusztá kézzel megfojtott egy csetniket.

Az első bűnözőnek eladtuk a házat, aki öltönyben jött hozzánk, nyolcszázezer márkáért. Az ingatlankereskedők azt állították, hogy maga a telék többet ér ennél, de nekem sürgős volt, hogy a háborúk és a hiperinfláció elől megszökjünk. Amíg a ház és a birtok eladása körüli adminisztrá-

tív munkáimat végeztem, Dima és a szüleim találtak két lakást egy épületben, Banovo brdón, nekik meg a nagymamának. Mindkettőt megvettem. Mivel a *Kolaracon* megismertem néhány embert a nagykövetségről, könnyű volt érdeklődnöm a spanyol egyetemi programokról.

Hogy mindenképp megkaphassuk az egyetemista vízumot, Dima és én elküldtük a lefordított és hitelesített dokumentumainkat az UAB-ra (Universitat Autònoma Barcelona). Szerettem volna beírni a spanyol filmet is, amit legjobban imádtam kedvenc városomban. Amikor 1990-ben Lloret de Marban nyaraltunk, ellátogattunk Barcelonába is, és ámulatba ejtett bennünket. A városi strand sajnos nem volt semmi különös. Dimát és engem is sokkal inkább vonzottak Antoni Gaudí különleges építményei, tele olykor kacskaringós, olykor szigorú formákkal, kőből, vasból, egyszerű és fényes kerámiából. Gaudí Barcelona lakosait egy valódi mesébe helyezte. Marina, aki már többször járt Spanyolországban, mesélte, hogy a katalán főváros lakosai összehasonlíthatatlanul szelídebbek és kultiváltabbak a madridiaknál.

Az UAB-ra felvettek posztgraduális képzésre, az *Új tendenciák a hispán filmművészetben* kurzusra, Dimát pedig valami szociológiára. 1994 májusában felmondtam a *Kolaracon*, és egy egész hónapra át tanítottam a férjemet spanyolra. Ezután elküldtem Barcelonába, hogy ott találjon valakit, aki elmagyarázza, hogyan küldjem át neki a pénzt, hogy az *Autónomán* utánanézzon a stúdiómainknak, és hogy az ingatlanközvetítőket körbejárja. Tíz-egynéhány nap múlva Dima azt üzenete, hogy az összes pénzt adjam át egy katalánnak, aki a belgrádi Vöröskeresztben dolgozott. A pénz gyorsan eljutott, habár hatalmas stressz kísérte, és komoly tértítmény.

Barcelonában Dima várt, negyvenmilliónyi peseta és a kései tavasz, amely hárs- és fehéritóillatba burkolta az egész várost. Dima foglalót adott egy ötven négyzetméteres lakásra a Carmelon, a Barcelona központjától távol eső olcsó negyedben. Nettó tízmillió pesetáért vettük meg, és nagyjából még ennyit költöttünk a renoválásra és a bútorokra, a babafelszereléssel együtt. Dima a szülésem miatt a következő év októberére halasztotta egyetemi tanulmányaink kezdését. Elrendeztük az egészségügyi iratainkat, a városházán felmutattuk az ingatlanvásárlásról szóló bizonylatot. (Ilyen dolgok miatt regisztráltuk a lakást mindkettőnkre.) Ezen a városházán esküdtünk meg.

Csak akkor fogtam fel, hogy milyen boldog vagyok a Barcelonába való költözésünk miatt, amikor megszülettem. Az udvarias kórházi személyzetnek köszönhetően kislányunk traumák nélkül látta meg a napvilágot. A szülés sokkal gyorsabban és fájdalommentesebben zajlott, mint a belgrá-

di barátnőim történeteiben. Nyoma sem volt a húsz-egynéhány órás kínzó fájásoknak, amelyekről saját tapasztalatból meséltek. Amikor először tartottam a karjaimban Inest, a legboldogabb voltam a világon. Dima és én ezt a nevet adtuk a lánykánknak, hogy Szerbiában és Spanyolországban is elfogadható legyen.

Dima gyakran volt Ines mellett és mellettem, de jutott ideje még egy cégnek is dolgozni, kevés jutalékért metroutasoknak szórólapokat és különféle *prospectos*okat osztogatott. Azt állította, hogy szeretne az új közegbe beépülni, s hogy ebből a célból akár ingyen is dolgozna, hiszen a pénz számunkra egyelőre nem okozott gondot. Ez megfelelt nekem, mivel általában mindketten túl fáradtak voltunk a szeretkezéshez, amit akkoriban leggyakrabban nem is kívántam. Azt hittem, hogy tovább fogok örülni Ines megszületésének.

Dima nappal dolgozott, hogy éjszaka segíthessen nekem, amikor Ines felébred. Egyévnyi ilyen élet után elkezdődött a szemeszter.

Mivel az *Autónoma* a városon kívül, Bellaterrán volt, legalább egy órát kellett utaznunk egy irányba a huszonnégyessel, majd a Renfe-vonattal. Az egyetem havonta vont le a bankszámlánkról a tandíjat. Amikor nem mentem az UAB-ra, akkor konditerembe jártam. Izzadtam, hogy visszanyerjem lánykori alakom. Amikor nem érkeztem Inessel lenni, fizetett bébiszitterek viselték gondját. Két hétig anyám is segített, aki ezért utazott el hozzánk Belgrádból. Amikor láttam, hogy mennyi odafigyeléssel gondoskodik Inesről, akkor értettem meg, hogyan nevelt engem olyan helyesen és annyi szeretettel. Ezek voltak a legszebb pillanataim Barcelonában, de végül anya, Dima és én mégis leszögeztük, hogy a lakásunk négyünkre kicsi. Akkor sértett meg először a férjem.

– Asszonyom – mondta anyámnak egy infantilis mosoly kíséretében, amelyben maradt még valamicske a néhai ártatlanságból –, ahol veszeke-dős a család, ott a ház is szűk.

Rossz vicc volt ez anyámmal szemben, mert neki, ellentétben az ő szü-leivel, akiknek három gyermekük volt és öt unokájuk, volt ideje Inesre.

Hamarosan megszakította *estudios*, nem is konzultált velem. A cégnél, ahol tiszteletdíjasan osztogatta a reklámanyagokat a metrókban, és a város különböző részeiben véleménykutatásokat végzett, úgy ítélték meg, hogy szorgalmának és kedvességének köszönhetően állandóan normán felüli mennyiségben osztja a szórólapokat és gyűjti be a megkérdezettek válaszeit. Ennek a piackutatással foglalkozó cégnek a vezetősége állandó munkát ajánlott neki, és Dima ezt aláírta.

Az én életem nem volt ilyen izgalmas. Szórakozásom tetőpontja az egyetemi menzára való elmenetel volt, kolléganőmmel, Judittal. Időnként

elhívott magához, hogy az internet használatára tanítson: megbeszéltem anyámmal, hogy telefon helyett ímélnél kommunikálunk, hogy spóroljunk. Így kezdtünk el 1998 vége felé elektronikus úton levelezni. Apám eleinte olyan üzeneteket küldött, amelyek tartalma mindjárt a címem alatt, az üzenet tárgya mezőben volt. Nemsokára lemondott az üzenetek küldésének és fogadásának megtanulásáról.

A szerbiai *bombardeo* kevésbé hatott meg, mint gondoltam. Anyám megnyugtatóan, hogy Banovo brdo biztonságos, és hogy apa és ő megvanak. Elmentem egy bombázásellenes tüntetésre. Csupán száz-egynéhány résztvevő volt, főleg szerbek, akik közül a tüntetés után sokan összevesztek, és egymást okolták a félresikerült demonstrációért. Amikor ezt elpanaszoltam Juditnak, azt mondta, ha már így sikerült, jobb, ha többé nem demonstrálok, mert a katalánok többsége úgymint bűnösnek tartja Szerbiát. Nem egészen értettem meg, de hallgattam rá. Hogy ne aggódjak túl sokat, inkább a magiszteri dolgozatomra próbáltam összpontosítani, melynek címe *Párhuzamok a nyolcvanas évek spanyol filmje és a hatvanas és hetvenes évek jugoszláv filmje között*.

Fél évvel a bombázás után, több mint négy év egyetemi tanulmány, vagyis dolgozatírás után magisztráltam. Meg voltam elégedve a szöveggel, de a tanáraim a védéskor csak a spanyol nyelvtudásomat dicsérték, és azt mondták, hogy nagyon érdekes a magiszteri dolgozatom. A mentorom barátja azonban a védés utáni ünnepségen tájékoztatott arról, hogy az *Universitat Pompeu Fabra* (UPF) és a katalán kormány, a *Generalitat*, öt hónap múlva *Európa filmművészete* címmel tanácskozást szervez. Mivel úgy tűnt neki, hogy a munkám egy része beleillene ebbe a keretbe, felírta nekem a tanácskozás részleteit tartalmazó honlap címét és a saját telefonszámát. Mentorom *amigója* talán még nagyobb jóindulattal lett volna irántam, ha Dima nem nézett volna ránk időnként gyanakvó tekintettel.

Az UPF honlapjának fő tartalma katalán nyelven volt kiírva, amely talán egy kicsit kevésbé különbözött a kasztíliaitól, mint amennyire a szlovén nyelv különbözik a szerbtől. Én nem tudtam katalánul: az UAB-on minden előadásom spanyolul volt. Még a Carmelon is, ahova sokan költöztek Andalúziából, szinte csak a kasztíliai nyelvet beszélték. De szinte ki volt tiltva a *Pompeu Fabre* honlapjáról.

A tanácskozásra való szöveget a magiszteri dolgozatomnak azon részeitől állítottam össze, amelyekben a szerb rendezők munkáit hasonlítottam össze olyan rendezőkével, akik Katalóniában forgattak spanyol nyelven. Hogy bevonjam a történetbe a katalán nyelvű filmeket is, egy videokölcsönzőben megszereztem és megnéztem Ventura Pons és Bigas Luna munkáit. Ideológiai párhuzamot vontam e rendezők, valamint

Živojin Pavlović és Želimir Žilnik között. Megállapításomat, mely szerint a katalán film Spanyolországban ugyanaz, mint a szerb film az egykori Jugoszláviában, Katalónia és a Koszovón kívüli Szerbia lakosságának nagyjából azonos lélekszámával támasztottam alá, azt viszont elhallgattam, hogy Spanyolország szinte *doblemente* népesebb az én valamikori országomnál. Hogy a szerbséget kisebbségi konceptusba helyezzem, mint ahogy a katalánok a spanyolokkal szemben kisebbség, a szöveghez csatolt bibliográfiát részben cirillül írtam. Megkértem Juditot, hogy fordítsa le a szöveget katalán nyelvre.

Néhány héttel azután, hogy elküldtem a tanácskozás titkárnőjének ímélcímére, amit az UPF honlapján találtam, a csatolmány minőségére vonatkozó dicsérő válaszlevelet kaptam, és meghívólevelet a *simposióra*. Felhívtam Juditot, és megkértem, hogy szakítson még egy kis időt rám. Pár nappal később eljött Carmelóra, és kérésemre hangosan felolvasta a szövegemet. Amíg ő ezt tette, felvettem diktafonra, amit Dima vett a munkája miatt. Aznap megfőzte az ebédet, Inest is sikerült szórakoztatnia, és vacsorát is készített neki.

Amíg hallgattam, hogyan ejti ki Judit a szövegemet, igyekeztem azt fejből megtanulni katalánul. De nem tudtam megtanulni azt a nyelvet. Talán túlságosan dekoncentrált Dima a munkájáról szóló meséjével. Például próbálok megvizsgálni a katalán nyelv rendhagyó igéit, erre ő olvasni kezdi egyik ankétjának a tartalmát. Így vesztegettem a tanulásra való időt. Végül szinte mindent megértettem katalánul, de a spanyol nyelv bezavart minden kísérletembe, hogy kimondjak egy egyszerű bővített mondatot. Ezért mentem el lámpalázasan a tanácskozásra a *Generalitat Santa Mònica* Művészeti Központjába.

Amikor az én bemutatkozásom volt soron, a szöveget hibátlanul mondtam el. Felhangzott egy hosszú tapsvihár, és következtek a kérdések más fellépőktől és a hiányos közönségből. Ettől féltam.

Próbáltam válaszolni az egyik kérdésre, de elakadtam, és spanyolul kezdtem el beszélni. Rosszalló moraj támadt. Mivel a kérdés szerfölött jóindulatú volt, a legegyszerűbben válaszoltam: *Sí!* Egy negatív előjelűre pedig azt mondtam: *No!* Az utolsóóra, amit egyáltalán nem értettem meg, legyintettem egyet döbenten: „Ó!”

Az előadás utáni koktélpartin egyesek egyértelműen ignoráltak. Mások úgy néztek rám, mintha szeretnének beszélgetni velem, ha biztosak lennének abban, hogy megértem, amit mondanak. Egyesek odajöttek hozzám, hogy szűkszavúan megdicsérjenek katalán nyelven, és rögtön el is mentek. Teljesen egyedül voltam. Azon gondolkodtam, hol van most Dima, hogy társalogjon velem.

Egyedül a *Pompeu Fabri* professzora, Lluís Pujol szólt hozzám spanyolul. Kifelé menet a teremből azt mondta, hogy az előadásom nagyon érdekes volt, és hogy e két filmművészet komolyabb elemzése érdekes lenne a katalán közönség és az akadémiai körök számára is. Ajánlotta, hogy működjünk együtt e témában, és hozzátette, hogy e tanácskozás szerves része az *Európa filmművészete* című projektjének, amit az Európai Unió támogat. Megígérte, hogy még beszélünk majd a munkáról, és ideadta vizitkártyáját. Aztán tetőtől talpig végigmért, s megállapította, hogy rég nem látott ilyen okos, de szép és csinos nőt.

Pár hét után minden áldott nap Pujol professzor járt az eszemben. Nem is annyira a telefonos udvarlása és az ímélje miatt gondoltam rá, hanem inkább amiatt, mert Dima ötlete, hogy céget nyisson, rosszul érintett. Lluís már sokkal kellemesebb realitásnak tűnt a férjemnél, aki bejelentette, hogy egy évre üzlethelyiséget bérel Carmel és a központ között, amibe beleszámolják a letétet is. Ezek mellett a kiadások mellett még a helyiség renoválását is ki kellett fizetnie.

– A munkahelyemen már nem tudok előrehaladni – próbált magyarázkodni. – A PR-cégeké a jövő, aki nem mer önálló vállalkozásba belevágni, az tönkremegy.

Képtelen voltam vitatkozni, mert fáradt voltam. Különben Inesszel, amióta valamennyire megtanultam, katalánul beszéltem, Dima pedig spanyolul. Szerettük volna, hogy mindkét nyelvet folyékonyan beszélje. Szerbül csak vitatkoztunk. Amióta Dima üzleti kalandjai elkezdtek felemészteni tartalékainkat, Ines anyanyelve majdnem annyira jó lett, mint a spanyol, és sokkal jobb, mint a katalán.

Tudtam, mivel vághatnék vissza férjemnek azért az önző és kártékony döntéséért, hogy PR-ügynökséget nyit. Amikor másodszor találkoztam Lluisszal a városban, elmentünk a lakására a Sarriá városnegyedbe, ami úgy nézett ki számomra, mint a *pueblo* a mesében vagy az interneten. Azon az éjszakán mégis ellenálltam Lluísnak, talán Ines miatt, mivel ő volt házasságunk alapköve, de a lelkiismeret-furdalásom miatt is, mert elhanyagoltam, és mert nem vagyok jó anya. Nem volt nála rendetlenebb gyerek. Az óvodában összeverekedett egy Bulgáriából származó lánykával. Azt hazudta az óvo néninek, hogy Berta, a bébiszíttér az anyja. Ellenkezett, amikor enni adtunk neki. Bujkált előlem. Amikor megpusziltam, úgy tett, mintha mi sem történt volna, vagy fellázadt. De talán nemcsak azért tudtam Lluísnak ellenállni, mert mindez nyomasztott, hanem azért is, mert túlsúlyos volt.

Dima kibérelte az üzlethelyiséget, megnyitotta a céget, és felvette volt cégéből kollégáját, a kolumbiai Carlos Albertót. Ő először is ellenőrizte

az interneten, hogy a lehetséges ügyfelek közül kinek nincs PR-szektora. Ezután Dima telefonált a legkülönbözőbb potenciális klienseknek: újságíróknak, médiumok és ingatlanügynökségek tulajdonosainak, közzállalatok és klinikák igazgatóinak, felfedezőknak, állatvédő egyesületek funkcionáriusainak, torreadoroknak. Minden beszélgetés előtt arra kért, hogy hallgassak. Bizonyos beszélgetőtársait ebédre is vitte a mi költségünkön. Többé nem ismertem rá.

Gyakran kellett hallgatnom, hogy Dima gyakorolja a fürdőszobában a beszélgetést, amit ő vezet majd az üzleti ebéden. Sárga vizitkártyákat készíttetett, melyeken a cég neve szerepelt (*Guerilla*), jó drágán megfizette a tervezőt és a nyomtatási költségeket. Amíg el nem kezdett naponta bejárni a munkahelyére, abba az üzlethelyiségbe, amit a mesterek az én családi házam árából tettek működőképessé, kénytelen voltam nézni, hogy reggelente újságot olvas, cikkeket vagdos ki és sorakoztat egy albumba. Jól felhangosította a tv-t, amikor az informatív műsorokat nézte meg a bizniszről szólókat és a talkshow-programokat, és feljegyzett valamiket, amiket ezekben az idióta mellékletekben látott. Az olvasás és tévézés közti szünetekben nyújtógyakorlatokat végzett meg hasizomgyakorlatokat, vagy éppen a terveiről és a sikereiről mesélt nekem, olyan kifejezéseket használva, amelyeket nem érttem: *storytelling*, *press-clipping*, *networking*, *hosting*, korporációs ranglétra... Lerövidítette hosszú, fekete, göndör haját, ami a legszebb dolog volt rajta a tökéletes alakja mellett, és vékony, hegyes oldalszakállt hagyott. Akkor sem kívántam túlságosan, amikor sokkal jobban nézett ki, mert már régóta ismertem: mintha nem is a férjemmel szeretkeztem volna, hanem egy *hermannal*. Viszont amióta irritálóan nézett ki és viselkedett, utolsó ellenállásomat is megtörte Lluís sármja, kitartása, kedvessége, figyelmessége és jólneveltsége. A társadalomban betöltött szerepe sem volt elhanyagolható, és az a felvetése sem, hogy ajánlólevelet írjon a *Katalán dokumentumfilmek a polgárháborúról, valamint szerb és horvát filmek a népfelszabadító háborúról* című szöveg társszerzői ösztöndíjához, továbbá a tanszéke számára végzendő bizonyos adminisztrációs szolgáltatásaimhoz.

Lluís nem volt olyan karcsú, mint a férjem, és nem tudta Dima empátiáját és kedvességét sugározni a gimnáziumi és az egyetemi évekből, de erre már Dima sem volt képes. Habár már vissza sem tudott emlékezni egykori énjére, lehetséges ügyfeivel a férjem továbbra is kedves volt. Ugyanakkor, bár Dima szélsőségesen örült minden beszélgetőtársának, akivel valamennyire is komolyan beszélgetett a munkáról, mobiltelefonjának számlái lehangolók voltak.

2000 októberében kezdett érkezni az ösztöndíj. Attól kezdve Lluís átengedett egy-egy órát a *Kortárs folyamatok és kölcsönhatások az európai film-*

művészetben kurzusból az európai filmről szóló magiszteri tanulmányokon. Abban a tanévben kezdte ezeket az előadásokat a *Pompeu Fabrin* az *Európa filmművészete* projektum részeként. Az előadásokat hivatalosan ő tartotta. Amikor ezt Judit meghallotta, kétértelműen arról beszélt nekem, hogy némely híres, Gaudiénak vélt alkotásokat Francesc Berenguer tervező találta ki. Ő állítólag hivatalosan nem lehetett alkotó, csupán a híres építész segédje, mert nem fejezte be az egyetemet. Vele ellentétben Gaudí lediplomázott. A felismerés, hogy némely kedvenc épületem Barcelonában nem az, aminek hittem, előbb elkésérített, majd, mivel Lluís sikeréhez úgy járultam hozzá, mint a zseni Francesc Berenguer Gaudiéhoz, némiképp megvigasztalt.

Lluís jobb szerető volt Dimánál: türelmesebb is és szenvedélyesebb is.

Igor Marojević: Beogradanke. Knjiga o drugačijim ženama. Laguna, Beograd, 2014

Benes József (Komáromi Dóra fotója)